

ปัญหาคน

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : ข้อ ๒๘๓๔. เรื่อง “สำนึกในพระคุณ”

กราบขอพระคุณหลวงพ่ोज้าคะที่ตอบคำถามของลูก หลายคำถามแล้วที่ไม่เกี่ยวกับสภาวะทางธรรมเลย หลวงพ่อก็มีเมตตาตอบให้กับลูก ลูกขอกราบขอพระคุณเจ้าคะ ลูกจะขยันปฏิบัติให้ได้มากกว่านี้ เพื่อต่อไปลูกจะได้มีคำถามเกี่ยวกับภาวนากับเข้าง้างคะ กราบขอพระคุณ

ตอบ : เห็นไหม อันนี้ไม่ใช่คำถามเลย มันเป็นความสำนึกได้

แต่เดิมถ้าเป็นมนุษย์ในบริษัท ๔ เป็นมนุษย์นะ อุบาสก อุบาสิกา ทุกคนก็ต้องคิดว่า เราเป็นชาวพุทธไง พระพุทธศาสนาต้องมีบุญมีกุศล ต้องมีบุญและบาป บุญและบาปจะคุ้มครองดูแลเรา แล้วเวลาเป็นชาวพุทธแล้ว ทำบุญตักบาตรแล้วจะถูกรางวัลที่หนึ่ง ถ้าทำบุญแล้วจะได้สมความปรารถนาทุกๆ อย่างไง นี่โลกคิดกันอย่างนั้น

ถ้าโลกคิดกันอย่างนั้นปั๊บ เวลาทำบุญกุศลขึ้นมาแล้ว สิ่งใดเราก็ต้องให้ศาสนาตอบ โงทย์ ตอบความสงสัย ตอบความพอใจของเราได้ทั้งสิ้น ถึงจะเป็นพระพุทธานุภาพที่ยอดเยี่ยม

ถ้าพระพุทธานุภาพชีวิตของเราไม่ได้ ทำสิ่งใดให้สมความปรารถนาไม่ได้ “ทำบุญแล้วไม่ได้บุญ พระพุทธศาสนาไม่จริง ไม่มีหลักมีเกณฑ์ มรรคผลนิพพานสิ้นอายุขัยแล้วมันจะมีผลไม่ได้” เวลากิเลสมันถากมันถาง

อันนี้ก็เหมือนกัน เวลาคำถามของเรา เวลามันทุกข์มันยากขึ้นมากก็จะถามปัญหาแล้วแล้วบังเอิญ บังเอิญมันมีเว็บไซต์ของเรา มันก็หยอดมาได้ไง จะเป็นคำถามหรือไม่เป็นคำถามก็หยอดมาได้ หยอดมาแล้วหลวงพ่อก็จะตอบไม่ตอบก็เรื่องหนึ่งไง

อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้ามันเป็นปัญหาชีวิต ปัญหาของคน ถ้าเป็นปัญหาชีวิต ปัญหาของคน มันมีความสงสัยในศีล ๕ ในธรรม ๕ ในสัมโพธิวงศ์ ในแนวทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนานะ มีคนอ้างอิงมากกว่า พระไตรปิฎกไม่มีชีวิต ผู้ที่สืบทอด ผู้ที่เผยแพร่เป็นสิ่งที่มีชีวิต แล้วสิ่งที่มีชีวิตพูดธรรมะได้ ธรรมะที่มีชีวิต ธรรมะที่แข็งแรงได้ แล้วก็อดธรรมะกันใหญ่เลย มันรู้ธรรมะอะไร

ธรรมะอะไรก็แล้วแต่ เวลาแสดงสิ่งใดแล้ว คนถามก็สงสัย คนตอบก็สงสัย คนถามถามจบแล้วยิ่งสงสัย ยิ่งไปใหญ่เลย

แต่ธรรมะมันมีระดับของทาน ระดับของศีล ระดับของภาวนามยปัญญา

ระดับของทานก็คือชาวพุทธโดยปกติทั่วไปของเราเนี่ย ระดับของทานๆ ถ้าเป็นชาวพุทธมีพระพุทธศาสนาในหัวใจ เราจะมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มีรัตนตรัยในหัวใจของเรา มันจะได้ไม่ว่าเหว่จนเกินไป เพราะว่าคนถ้ามีสติปัญญา เขาจะถามตัวเองว่า ชีวิตนี้คืออะไร ชีวิตเราเกิดมาจากไหน เกิดมาเพื่ออะไร แล้วตายแล้วไปไหน

แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านศึกษาค้นคว้าแล้ว ท่านมีใจที่เป็นธรรมนะ มันชัดเจนตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมใน วิชา ๓ บุปเพณิวาสานุสติญาณ ระลึกอดีตชาติ ชีวิตนี้มันมาจากไหน มันมาอย่างไร แล้วทำไมมันมาถึงตรงนี้ได้

บุพเพณิวาสานุสติญาณ คนที่เกิดมา เกิดมาจากอะไร โดยสัจจะ โดยความจริง จิตวิญญาณมันมีอยู่โดยดั้งเดิมอยู่แล้ว แล้วจิตวิญญาณมันทำบุญทำกุศลหรือทำบาปอกุศล ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วของมันไง บุปเพณิวาสานุสติญาณ มันย้อนอดีตชาติของมันไปไง แล้วอดีตชาติของในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีต้นไม่มีปลายไง

แล้วอดีตชาติของพวกเขาละ

เหมือนกัน แต่เราไม่รู้ เราไม่เห็น แล้วเราก็สงสัยไปเรื่อย แล้วมันก็ทำให้ปัจจุบันนี้ยิ่งสงสัยมากไปใหญ่เลย

ตายแล้วไปไหน

จุตูปปาตญาณ ญาณที่ว่า จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ถ้ามันมีเวรมีกรรมของมัน แล้ว มันด้วยแรงขับของบุญของกรรมนั้น มันจะต้องเกิดตามเวรตามกรรมของสัตว์โลก แล้วเกิดตามเวรตามกรรมขึ้นมาแล้ว เวลาเกิดแล้ว ถ้าเกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนานี้เป็นปัจจุบัน แล้วปัจจุบันนี้จะศึกษาค้นคว้าในพระพุทธศาสนาได้มากน้อยขนาดไหน ถ้าไม่มีอำนาจวาสนาก็ได้มาเป็นส่วนหนึ่งในบริษัท ๔

ในพระพุทธศาสนาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากธรรมะเอาไว้ให้ พินัยกรรม พินัยกรรมฝากไว้กับชาวพุทธ บริษัท ๔ ทั้งสิ้น แล้วชาวพุทธมีพินัยกรรมแล้ว ใครจะชุดทรัพย์สิน ขึ้นมาจากพินัยกรรมนั้นได้มากได้น้อยแค่ไหน

ระดับของทานก็ระดับของทาน ระดับของทานก็บุญกุศลต่อไปแล้วมันก็ทำดีก็ได้ดี ทำชั่วก็ได้ชั่วไง แล้วถ้าผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอาสวักขยญาณในปัจจุบันในชาติที่เกิดมาเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เดือน ๖ ค่ำ วันวิสาขบูชา เวลาอาสวักขยญาณทำลายอวิชชา นี่คือหัวใจของพระพุทธศาสนา อาสวักขยญาณด้วยทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์

ทุกข์ดับ ดับด้วยอะไร

ดับด้วยมรรค ๘ มรรค ๘ ทางสายกลางในพระพุทธศาสนา นี่เป็นพินัยกรรมไว้กับชาวพุทธทั้งสิ้น ถ้าชาวพุทธประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา เป็นสัจจะความจริงขึ้นมา มันได้ชำระล้างอวิชชา คือความสงสัยที่ว่า อะไร อะไร อะไร นี่จบหมดเลย

พระอรหันต์ไม่มีความสงสัย ถ้ามีความสงสัยอยู่ เป็นพระอรหันต์ไม่ได้ เพราะมันสงสัยไปสงสัยคือกิเลส แต่พระอรหันต์รู้แจ้งแทงตลอดทั้งสิ้น ถ้ามันยังสงสัยอยู่มันก็ชุดค้นค้นคว้าของมันจนกว่ามันจะสิ้นของมันไป แล้วถ้าพอมันสิ้นของมันไป นี่คือหัวใจของพระพุทธศาสนา

นี่เวลาเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราเกิด เรามาเกิดจากพ่อจากแม่ พ่อแม่อยู่ในประเทศไทย ประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ

ศาสนาของชาวพุทธ ชาวไทยส่วนใหญ่ถือพระพุทธศาสนา เราถือพระพุทธศาสนาก็เป็น ประเพณีเป็นวัฒนธรรมอย่างนี้ไง แล้วประเพณีวัฒนธรรม เวลาทุกข์ยากมันก็จะเกี่ยกตะกาย จะหาที่พึ่งที่อาศัย ถ้าหาที่พึ่งที่อาศัยขึ้นมา เห็นไหม

คนที่ไม่มีพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ เขาก็พึ่งหมอดู เขาก็ไปพึ่งเจ้า พึ่งผี พึ่งคน คุ่มครองดูแล

แต่ถ้าเป็นชาวพุทธนะ กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา ทำดีหรือทำชั่วมา ถ้าเราพึ่งพ่อพึ่งแม่ พ่อแม่เลี้ยงดูมา เราเชื่อพ่อเชื่อแม่ของเรา เรามีการศึกษา มีหน้าที่การงานของเรา เราก็ทำดีมา พ่อแม่ส่งเสริมให้มีการศึกษา พ่อแม่ให้มีหน้าที่การงาน เราก็ขี้เกียจขี้คร้าน เราก็ไม่ทำอะไรมา กุสลา ธมฺมาไง เราทำของเรามาไง เวลานั้นทุกข์มันยาก มันก็มาเสียดายโอกาส ถ้าตอนนั้นเรา เชื่อพ่อเชื่อแม่ เป็นคนดีมาตั้งแต่ต้น เราก็คงไม่ทุกข์ขนาดนี้

แล้วใครทำอะไรละ

ก็เราทำทั้งนั้นนะ

ไฉนก็เหมือนกัน เข้าสู่คำถามไฉนคำถามๆ ที่ขอบคุณๆ นี่ไง ขอบคุณๆ เพราะอะไร

เพราะมันเป็นปัญหาชีวิตประจำวันไง มันเป็นปัญหาของคนไหน คนถ้ามันทุกข์มันยาก ขึ้นมา ถ้าถามมา หยอ ดมา หยอ ดมา

มันไม่ใช่เรื่องภาวนาเลย

เพิ่งรู้หรือ ตอนเขียนมันไม่คิดอย่างนี้สิ ตอนเขียนมันมีดแปดด้านก็หยอ ดเลยละ

แต่เพราะว่าเราบวชมาตั้งแต่เริ่มต้น เราก็แสวงหาครูบาอาจารย์มาเหมือนกัน แล้วเวลา ครูบาอาจารย์ที่ชักพาให้หลงทางไปมากมายโดยที่ตัวเองไม่รู้เลย ไปเจอหลวงปู่จวนนั่นแหละถึง ได้รู้ ใ้ที่มึงเชื่อๆ มานะไรสาระ

อวิชชาอย่างหยาบๆ อย่างพวกเรามันมีความสงสัย มีความวิตกกังวลในชีวิต นี่หยาบๆ อวิชชาอย่างกลางในหัวใจเอ็งไม่เคยเจอ อวิชชาคือความไม่รู้ตัวตนในใจของเอ็งอีกมากมายเลย

เออ! จริงเว้ย

ตั้งแต่นั้นมานะ ไม่เชื่อใครอีกแล้ว เพราะฟังมา มันจะบอกได้นั่นแหละ ใช้นี้เยี่ยม ไร้สาระ ไม่มีแก่นสารเลย

มีแก่นสารจริงๆ คือทุกข์สุขในใจของเรา แล้วท่านพูดถึงแก่นสารนะ

ที่เอ็งปากกัดตีนถีบแล้วเอ็งต้องการนะ ตะครุบเงา แล้วเอ็งจะไม่ได้อะไรเลย เอ็งจะทุกข์ นาดูเลยละ

แต่มันเป็นกระแสสังคม มันเชื่ออย่างนั้นนะ มันเป็นอุปาทานหมู่

แต่พระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อตัวเอง เชื่อผลของการกระทำที่จริงหรือเท็จในใจของตัวเอง

เออ! จริง พอจริงขึ้นมาก็เริ่มเอาจริงเอางังขึ้นมา นี่พูดถึงว่าจะเริ่มภาวนาเข้าสู่สัจจะความจริงแล้ว

แต่เริ่มต้นมาจับพลัดจับผลูไง เพราะชีวิตจริงของเราเป็นอย่างนี้ เราบวชมาเราก็โดนหลอกมาเยอะ แล้วพอมารู้จักครูบาอาจารย์ที่เป็นจริง มันถึงเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา

แล้วเวลาเราเองเราบวชเป็นพระ เราอยู่ในวงปฏิบัติ เรายังโดนหลอกได้ขนาดนี้ แล้วคนทั่วไปมันจะโดนหลอกขนาดไหน แล้วโดนหลอกขนาดไหน แล้วมันก็อยู่ที่วุฒิภาวะนี่แหละ อยู่ที่วาทนาของคนว่ามันมีใครจะพูดสะกิดใจให้เราเห็นว่าถูกหรือผิด จะเชื่อใคร

หลวงตาพระมหาบัวท่านพูดถึงกระต่ายตื่นตูม เวลาลูกตาลตกใส่ใบตาล ตูม! “ฟ้าผ่า ฟ้าผ่า” มันวิ่งตามกันไปฟ้าผ่าหมดเลยนะ เป็นแถวเลย วิ่งไปหมดนะ “ฟ้าผ่า ฟ้าผ่า ฟ้าผ่า”

จนไปเจอราชสีห์ไง “หยุดก่อน อะไร วิ่งหนีอะไรมา”

“ฟ้าผ่า”

“แล้วฟ้าที่ไหนผ่า”

กลับไปดู ลูกตาลมันตกใส่ใบตาล แต่ความเข้าใจผิดว่าฟ้าผ่าก็ตื่นตูม

นี่อุปาทานหมู่ ความเชื่อหมู่ๆ ใจ

พระพุทธเจ้าถึงสอนเรื่องกาลามสูตร อย่าเชื่อแม้แต่อาจารย์ของตน

ศรัทธาๆ ศรัทธานี้เป็นทรัพย์สินสมบัติของเรานะ ถ้าเราไม่ศรัทธาคือเราไม่เคารพตัวเราเอง เราต้องเคารพตัวเราเอง ต้องมีศรัทธามีความเชื่อในตัวของเราเอง ถ้ามีศรัทธามีความเชื่อในตัวของเราเอง เราต้องแสวงหาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รัตนตรัยเป็นที่พึ่งของเราโดยข้อเท็จจริง

ในเมื่อถ้าเรามีศรัทธาความเชื่อแล้ว แต่ศรัทธาความเชื่อด้วยความที่เข้าใจโลเล จิตใจที่ไม่มีหลักมีเกณฑ์ มันก็เชื่อตามฟ้าผ่าๆ ไปอย่างนั้นนะ มันเลยโดนหลอก หลอก หลอกไป

แล้วवासनानะ เราถึงพูดประจำ กึ่งกลางพระพุทธศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง จะเจริญอีกหนหนึ่งก็เจริญตั้งแต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านเป็นผู้ริเริ่มค้นคว้าสิ่งที่มีอยู่ แต่คนปฏิบัติไม่ถึง ท่านปฏิบัติให้ถึงในหัวใจของท่านตามความเป็นจริงของท่าน แล้วท่านมีอำนาจวาสนาของท่าน ท่านได้สร้างธรรมทายาท ธรรมเพชรน้ำหนึ่งให้พวกเราได้กราบเคารพบูชามากมาย มหาศาล แล้วมากมายมหาศาล เราก็ต้องดูว่ามากมายมหาศาลโดยข้อเท็จจริงมากน้อยขนาดไหน

แล้วเราก็ภาวนาเรานะ มันโดยข้อเท็จจริง ฟังมันรู้ได้ ว่าเขาจริงใจกับเราหรือเขาหวังกระเป่าเรา ส่วนใหญ่แล้วหวังกระเป่าทั้งนั้นนะ เพราะกระเป่ามันเป็นต้นเหตุแห่งการสร้างกุศล สร้างสวรรค์ สร้างมรรค สร้างผล แต่ไม่ใช่

หัวใจต่างหาก หัวใจที่มีเจตนาดีและชั่วต่างหาก ไม่ใช่กระเป่า

กระเป่ามันมีกระเป่าเล็ก กระเป่าใหญ่ แล้วกระเป่านั้นก็เป็นแค่เครื่องอาศัย ไม่ใช่ความจริง แต่ทุกข์สุขเป็นความจริง ทุกข์สุข ทุกข์สุขที่หัวใจใจ

ฉะนั้น เวลาเราทุกข์เรายากขึ้นมาถึงได้ถามหลวงปู่เลย สำนึกในพระคุณ

แต่ถ้าตอบไม่ถูกใจก็ แหม! หลวงปู่เป็นคนพาล ไม่มีเมตตา

ไฉนสำนักในพระคุณไฉ ก็จบไฉ สิ่งทีเวลาถามมานี้เขาเรียก เราจะบอกว่ามันเป็นปัญหาของคน ปัญหาของคนคือความสงสัย

คนเรามันมีจิตนิสัย มีความรู้ความเห็นร้อยแปดพันเก้า แล้วคน จะทำให้คนรอบข้างมีความขัดอกขัดใจ มีความขัดแย้งกัน เห็นไหม มันเป็นปัญหาของคน

หลวงตาพระมหาบัวท่านสอนไว้ ให้เรามีศรัทธามีความเชื่อของเรา แล้วเราให้มันคงในชีวิตของเรา ใครจะดี ใครจะชั่ว มันเรื่องของเขา มันเรื่องของเขา ไม่ใช่เรื่องของเรา ถ้าเรื่องของเรา เราจะเอาความดีความชั่วในใจของเรา

แต่ส่วนใหญ่แล้วมันว่าเพราะคนนั้นๆ

โง่โง่ โง่โง่ เอ็งไปโง่ทำไม เอ็งไปเชื่อเขาเองทำไม มันก็เป็นอาชีพของคนคนหนึ่ง แล้วคนพาลละ จับแล้วจับเล่า ออกจากคุกมามันก็ทำเหมือนเดิมมันแหละ แล้วเราก็จะเป็นเหยื่อไปซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ ทำไมเราต้องมาเจอสังคมอย่างนี้ละ ทำไมเราต้องมาเจอคนอย่างนี้ แต่ก็ต้องเจอ เพราะเกิดในโลกเหมือนกัน

เราก็ตั้งสติของเราไป

ถ้าไม่ตั้งสติของเราละ ทำไมมันเป็นอย่างนี้ คนนั้นผิดพลาดทำไมกฎหมายไม่จัดการ

จัดการ แต่เขาก็มีสิทธิคุ้มครองในกฎหมายเหมือนกัน เพราะมันผิดเล็กผิดน้อยไป ไฉ พวกนี้มันพยายามจะหลบจะหลีกตลอดเวลา แล้วเวลาผิดก็ ๖ เดือน ปีหนึ่ง ออกมาอีกแล้ว หลอกใหม่อีกแล้ว

แล้วเราบอก ทำไมไม่เป็นคนดี

ธรรมะถึงบอกว่า เขาจะดี เขาจะชั่ว มันเรื่องของเขา เรายัง เราจะทำคุณงามความดีของเรา

เราเชื่อในมรรคในผล เราเชื่อในบุญในบาป เราจะสร้างบุญกุศลของเรา แล้วสร้างบุญกุศลของเรา ถ้าเราพยายามแสวงหาความผิดพลาดในหัวใจของเราไม่ได้ ใครจะมาหาความผิดพลาดในใจของเราได้ ไม่มีหรอก

แต่มันเป็นกระแสวิกขมไฉ่ ตีไขไล่สี่ นินทาภาเล มันเป็นเรื่องโลกธรรม ๘ ธรรมะเก่าแก่ของมันเป็นอยู่ประจำสิ่งมีชีวิต มันมีของมันอยู่แล้ว นี่พูดถึงว่า ถ้าในชีวิตประจำวัน ในปัญหาของคน คนคือตัวปัญหา

ฉะนั้นบอกว่า ขอขอบคุณที่ได้ตอบปัญหาที่ไม่ใช่การภาวนาเลย

แต่มันก็เป็นปัญหาสงสัย ปัญหาทุกข์ปัญหายาก

ต่อไปนี่ลูกจะขยันปฏิบัติให้ได้มากกว่านี้ เพื่อต่อไปจะได้มีคำถามที่เกี่ยวกับภาวนามาถามหลวงพ่อบ้าง

เออ! มันต้องอย่างนี้สิ ถ้าอย่างนี้เห็นด้วย เราขยันหมั่นเพียรของเรา พอขยันหมั่นเพียรในการภาวนาแสนยากนะ

งานนะ งานกรรมกรแบกหาม งานการก่อสร้าง งานทำสิ่งใด ชีวิตรับจ้างทั่วไป ๓๐๐ ๕๐๐ ๘๐๐ ชีวิตประจำวันนะ เหนื่อยหนักสาหัสสากรรจ์ แต่เขาก็ทำกัน ทำกันได้นะ แล้วเวลามาวัดให้นั่งเฉยๆ มันนั่งไม่ได้

แล้วเขาบอกว่า เวลามันทำงานก่อสร้าง มันบอกมันทุกข์มันยากนะ แต่บอกให้มันนั่งสมาธิ นั่งเฉยๆ นะ หลับตา มันทำไม่ได้

เขาบอกว่า ต่อไปหนูจะปฏิบัติให้ต่อเนื่องไป ให้มีคำถามมาถามเรื่องการภาวนาบ้าง

การภาวนามันเป็นงานที่ละเอียด งานที่ละเอียด เห็นไหม

งานหยาบ งานหยาบ งานลงทุนลงแรง เราว่าสิ่งนี้มันเป็นงาน แต่เราว่านั่งเฉยๆ ไม่ใช่งาน แต่ความจริงนั่งเฉยๆ งานอันละเอียดทำได้ยากมาก

นั่งไม่ได้หรอก เวลาอาบเหงื่อต่างน้ำงานอะไรก็ทำได้นะ จะเหนื่อยหนักสาหัสสากรรจ์ขนาดไหนมันทำได้ทั้งนั้นนะ แต่ให้นั่งเฉยๆ มันนั่งไม่ได้

การภาวนาคือนั่งแล้วดูหัวใจของเรา งานอันละเอียด

งานอาบเหงื่อต่างน้ำนั้นเป็นงานหาเงินหาทอง หาปัจจัยเครื่องอาศัยเพื่อมาดำรงชีวิต หาบุญและหาบาป ธรรมโอสธ บุญกุศลเป็นนามธรรม บุญคือความสุข คือความพอใจในหัวใจของตน บาป ชัดอกชัดใจ เครียด กังวล ทุกข์น่าดูเลย มันไม่มีตัวเลย มันไม่มีตัวทำเลย ทำไม่แข็ง ทุกข์ล่ะ

งานอันละเอียดใจ

ที่นี้การภาวนามันต้องมีศรัทธามีความเชื่อ มันถึงบังคับตนเองให้เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา

ถ้าคนไม่รู้ จะเดินไปเดินมา เดินมาทำไม เดินไปเดินมาเดินอยู่กับที่ เดินอยู่อย่างนี้ทั้งชีวิตนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาจนวันหมดอายุขัย ถ้าไม่หมดอายุขัย พุทธกิจ ๕ เข้าเล็งญาณ มันคืออะไร เข้าเล็งญาณเลย ใครมีบุญมีกุศล เอาคนนั้นก่อน นี่มันอะไร ก็ธรรมะในใจทั้งนั้นนะ แล้วถ้าไม่สงบมันจะไปดูอะไร

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาถึงวันหมดอายุขัย ครูบาอาจารย์ของเราอยู่ในทางจงกรม ในนั่งสมาธิภาวนา ท่านมีคุณธรรม มีวิหารธรรม มีความสุขวิมุตติสุขในใจตลอดเวลา ตลอดเวลา เว้นไว้แต่ออกมาเพื่อสังคม ก็เท่านั้นนะ

ฉะนั้น วิหารธรรมในใจมันถึงมีคุณค่ากับกิริยาที่ออกมาสังคม ออกมารับผิดชอบสังคม นี่คือการอนุเคราะห์โลก แต่ใจจริงๆ ของท่าน ท่านไม่ต้องทำอะไรเลย เพราะสิ้นกิเลสแล้ว วิหารธรรมมันวิมุตติสุขตลอดเวลา ตลอดเวลา

หลวงตาท่านใช้คำว่า “สว่างไสวตลอดเวลา สว่างไสวครอบคลุมโลกธาตุ”

มันมีอะไรมาอีก มีคุณค่าไปกว่านี้อีก ไม่มี ไม่มีหรอก นั่นคือความจริงใจ

ฉะนั้น เวลาบอกว่างานอันละเอียดมันจะได้ผลตอบแทนแบบนี้ งานอันละเอียดมันจะได้ผลตอบแทนกับชีวิต

งานหน้าที่การงานทางโลกหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง แล้วมรดกตกทอดก็ยกให้ลูกให้หลาน ถ้าแบ่งปันดีมันก็ไม่มีปัญหา ถ้าแบ่งปันขัดแย้งกัน เดียวมันก็มีปัญหา เราสิ้นชีวิตไป มันมีปัญหาต่อเนื่องไป ต่อเนื่องจากทรัพย์สินสมบัติที่เราหาไว้ด้วยน้ำพักน้ำแรง

แต่บุญและบาปให้ใครไม่ได้ เขาก็ให้เราไม่ได้ เราก็คงให้เขาไม่ได้ ใครทำใครได้ เวิร์กกรรมของสัตว์ ใครทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นของใจดวงนั้น

ฉะนั้น เวลาถ้าเรามีศรัทธามีความเชื่อของเรา เราถึงต้องมาประพฤติปฏิบัติไง ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เห็นใหม่

หนูจะปฏิบัติให้มากกว่านี้ เพื่อต่อไปจะได้มีคำถามไปถามหลวงพ่อบ้าง

ไม่ใช่ มีสติ เราก็มีสติสัมปชัญญะ เราก็รู้เท่าทันชีวิตของเรา นี่ไง ธรรมโอสธ สัจธรรม สติก็มีคุณค่ากับชีวิต ยิ่งสมาธิยิ่งมีคุณค่ากับชีวิตใหญ่เลย เพราะจิตมันไม่เคยเห็น ไม่เคยพบ ไม่เคยเจอ ทั้งๆ ที่จิตนี้เป็นไปได้ ทำได้ แล้วถ้ามันพบ มันเห็น มันเจอ มันแหละมหัศจรรย์

สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี

เวลาถ้ามีอำนาจาสนายกขึ้นสู่วิปัสสนาได้ มันใช้ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการภาวนาล้วนๆ ปัญญาที่เกิดจากจิตล้วนๆ ปัญญาที่ไม่ใช่เกิดจากสัญญาความจำของใครมา ปัญญาที่ไม่เคยรับรู้สรรพสิ่งใดมา ถ้ารับรู้มาคือสัญญา คือลอกข้อสอบ มันเป็นสัญญา

สัญญาก็คือสัญญา แต่เริ่มต้นมันก็มีจากสัญญาไปก่อน เพราะเราต้องมีการศึกษาก่อน เวลามันเป็นจริงขึ้นมา มันไม่ใช่สัญญา มันเป็นปัจเจกตัง เป็นสันตปิฎก เป็นของเฉพาะตน มันเป็นของเฉพาะตน มันถึงแก้ตนได้ไง

ถ้ามันไม่เป็นของเฉพาะตน มันแก้ตนไม่ได้ เพราะมันเป็นของยืมมา สัญญาคือยืมมา ไม่ใช่ของเฉพาะตน ถ้าเป็นความจริง มันเป็นของเฉพาะตน มันจะแก้ไขตนในใจดวงนั้น ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามหัศจรรย์ตรงนี้ ปัจจัตตัง สันตปิฎก รู้แจ้งในใจของตน รู้แจ้ง

ถ้ารู้แจ้งแล้วมันจะมีอะไรปิดบังล่ะ แล้วจะมีอะไรเป็นปัญหาต่อไป

ปัญหาคือมันไม่รู้ไง มันไม่รู้ มันกลัวตุ๋น ใจ แล้วก็เที่ยวไปยึดเหนี่ยวของใครมา ก็เลยกลายเป็นกระต่ายตื่นตูม ฟ้าวๆ

ไม่ได้ผ่า ลูกตาลมันตกใส่ใบตาล ใจอย่างกับหมาตาย จบ

ถาม : ข้อ ๒๔๓๕. เรื่อง “ผมทำถูกต้องตามแนวพระพุทธเจ้าหรือเปล่าครับ”

ผมปฏิบัติมาจะ ๓ ปีแล้วครับ ปฏิบัติในรูปแบบนั่งสมาธิระหว่างวัน ใช้ลมหายใจเป็นวิหารธรรม แล้วจิตเกิดดับ ยกตัวอย่างสภาวะที่ผมเห็นครับ ผมทำถูกต้องตามแนวพระพุทธเจ้าหรือเปล่าครับ

๑. ขณะเดินจงกรมเห็นกายนี้เป็นธาตุทั้ง ๔ แตกสลาย แล้วจิตอุทานขึ้น นี่ไม่ใช่ตัวเรา รู้สึกสลดสังเวชน้ำตาไหล

๒. ต่อมาอีกวันหนึ่ง นั่งสมาธิแล้วเกิดจิตเข้าไปเห็นว่า ทุกอย่างเป็นทุกข์ ทุกข์น้อยกับทุกข์มาก ไม่เห็นมีความสุขตรงไหนเลย เช่น เวทนาเกิดความเจ็บปวด จิตไปเห็นเวทนาเกิดขึ้นตั้งแต่นั่งจนจบการนั่งสมาธิ เห็นจิตเกิดดับ เดี่ยวคิด เดี่ยวสงบตั้งมั่น เดี่ยวฟุ้งซ่าน เดี่ยวเจ็บปวด เดี่ยวเกิดปิติ

ตอบ : คำถามว่า ผมทำถูกต้องแนวทางพระพุทธเจ้าหรือเปล่าครับ

ถ้าคำว่า “แนวทาง” นะ ถ้าแนวทางนี้ถูกต้อง แนวทางๆ แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันมีเป็นขั้นเป็นตอนไง จากหายาบ ละเอียด ละเอียดลึกซึ้งขึ้นไปเป็นขั้นเป็นตอน ถ้ามีหายาบ มีละเอียด เป็นแนวทางเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป เห็นไหม พอปฏิบัติถูกต้องชอบธรรมแล้วมันจะเข้าสู่อริยสัจ ถ้าเข้าสู่อริยสัจ เป็นบุคคล ๔ คู่ คู่ที่ ๑ คู่ที่ ๒ คู่ที่ ๓ คู่ที่ ๔

อันนั้นยังไม่เข้าถึงสัจจะอันนั้น แต่ในการประพฤติปฏิบัติมันมีอย่างหายาบๆ อย่างหายาบๆ คือแบบสามัญสำนึกของเราเนี่ย แบบสามัญสำนึก เริ่มต้นจากปุถุชนคนหนา เราเกิดมาเป็นมนุษย์เป็นปุถุชนๆ ถ้าปุถุชนควบคุมใจของตนให้ได้ ทำความสงบของใจให้ได้ เรามีศรัทธา มีความเชื่อในพระพุทธศาสนา แล้วเราพยายามจะประพฤติปฏิบัติของเรา

จากปฏุชนคนหนา คนหนาคือมันไม่มีเหตุไม่มีผลไง คนหนาก็คือคนพาล คนพาลมันพาลกับอารมณ์ความรู้สึกของตน ไม่พอใจอะไรเลย มันก็ไม่ใช่ นี่ก็ไม่ใช่ ไม่พอใจอะไรทั้งนั้นเลย

แล้วที่เอ็งพอใจละ

ก็ไม่รู้เหมือนกันว่ามันจะเป็นอย่างไร เพราะมันภาวนาไม่เป็นไง

จากที่อะไรก็ไม่พอใจ อะไรก็ไม่พอใจ แต่ฟังธรรมะนะ มีครูบาอาจารย์นะ ครูบาอาจารย์บอกว่า ต้องมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา เราก็อยากมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา เราก็พยายามกระทำของเราอยู่นี้ไง ทำของเราเล็กน้อยขนาดไหนก็เป็นคำถามนี้ไง

ผมทำถูกต้องตามแนวทางพระพุทธเจ้าหรือเปล่า

ถูกต้อง ถูกต้อง พระพุทธเจ้าสอนเรื่องระดับของท่าน ศีล ภาวนา

เริ่มต้นจากคนที่ไม่มีหลักมีเกณฑ์อะไรเลย ก็ให้เขารู้จักเสียสละทานของเขา เสียสละทานของเขาเพราะอะไร เสียสละทานของเขาเพราะสิ่งที่เราได้มา เราได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงด้วยความถูกต้องชอบธรรม มันเป็นของของเรา ของของเรานะ

ของของเรา ก็เลสมันก็หวนนะ เพราะอะไร เพราะกิเลสมันเป็นเจ้าวัฏจักรอยู่แล้ว มันยึดครองหัวใจเราอยู่แล้ว ของที่เราไม่มี เราก็ทุกข์เราก็ยาก เราก็จะแสวงหาของเราด้วยความถูกต้องชอบธรรม

แล้วถูกต้องชอบธรรมเป็นของใคร

ก็ของกู ของกู ของกูไง

ให้ฝึกหัดเสียสละทาน เสียสละทาน เพราะของกู ทานนั้นมันกระทบถึงกูด้วยไง เพราะกูยึดมั่นถือมั่นว่าของกู กูก็ฝึกหัดๆ ก็ฝึกหัดเพื่อใจดวงนี้ไง

ถ้าเรารู้จักเผื่อแผ่ รู้จักแบ่งปัน จิตใจเราดีขึ้นไหม ถ้าจิตใจเราดี ระดับของท่านไง ระดับของท่าน ระดับของศีล ศีลคือความปกติของใจ ศีล ๕ เราไม่ก้าวล่วงผิดศีล ๕ ทั้งสิ้น แล้วถ้าทำความสงบของใจเข้ามา มันก็ถูกต้องชอบธรรม

นี่พูดถึงว่า แนวทางปฏิบัติจากปุถุชนคนหนาที่ไม่มีเหตุมีผล ไม่มีเหตุมีผลในการควบคุมอารมณ์นะ ไม่มีเหตุมีผลในความคิดของตน

ในความคิดมันเหยียบย่ำทำลายเราทั้งสิ้น ไม่มีเหตุมีผลอะไรเลย เครียด ทุกข์ ควบคุมไม่ได้ ทุกข์มาก แต่เพราะเรามีศรัทธามีความเชื่อของเรา เราฝึกหัดของเรา ถ้าเราเริ่มฝึกหัดของเรา มันเริ่มขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ ความสงบระงับเข้ามาบ้าง ถ้าสงบระงับเข้ามาบ้าง มันก็เป็นประโยชน์กับเรา แล้วถ้าเวลาทำเพื่อความสงบของเราบ้าง มันอยู่ที่อำนาจวาสนา

คนเราเกิดมา พระอรหันต์ล้านองค์ก็สมุจเฉทปหาน เวลาขณะจิตทำลายอวิชชา ทำลายอวิชชาเหมือนกัน ทำลายอวิชชาด้วยอริยสังข์เหมือนกัน แต่วิธีการและอำนาจวาสนาแตกต่างกัน ไม่เหมือนกันเลยแม้แต่องค์เดียว

ถ้าเหมือนกันๆ มันก็เป็นการก๊อปปี้ เป็นการคัดลอก เป็นการที่ว่าจิตนิสัยของคนเท่ากันนะสิ

จิตนิสัย ความรู้สึกนึกคิดของคนแตกต่างกันและไม่มีทางเท่ากัน การสร้างเวรสร้างกรรมมาแตกต่างกันและไม่เท่ากัน

ในพระพุทธศาสนา ผู้ที่มีลาภมากที่สุดรองจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอตทัคคะที่มีลาภมากที่สุดคือพระสีวลี ผู้ที่มีปัญญามากที่สุดรองจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็คือพระสารีบุตร ผู้ที่มีฤทธิ์มีเดชรองจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็คือพระโมคคัลลานะ ผู้ที่ถืออุตุคงควัตรเคร่งครัดที่สุดก็พระกัสสปะ ก็รองจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งนั้น เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคนตั้งให้เป็นเอตทัคคะแต่ละประเภทๆ แต่เป็นพระอรหันต์เหมือนกัน

อันนี้ก็เหมือนกัน เวลาเราทำความสงบของใจเข้ามาใจ พอใจของคนสงบแล้วมันก็สงบเฉยๆ สงบโดยที่ว่าพระพุทธศาสนาสอนให้ทำความสงบของใจเข้ามาเพื่อเป็นสมถกรรมฐานเพื่อยกขึ้นสู่วิปัสสนา คือฝึกหัดใช้ปัญญา

พระพุทธศาสนาสอนเรื่องอริยสัจ ไม่ได้สอนเรื่องสมาธิ แต่สมาธิเป็นการทำความสงบของใจโดยทุกๆ ศาสนา ทุกๆ ความเชื่อ ความเชื่อ เพราะจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันทุกข์ มันยาก ที่นี้จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ จิตนี้มันจะตั้งมั่นได้ จิตนี้จะเป็นตัวตนได้ มันต้องอาศัยสัมมาสมาธิเป็นพื้นฐาน

ที่นี้สัมมาสมาธิเป็นพื้นฐานแล้ว แต่ในพระพุทธศาสนา ศีล สมาธิ ปัญญา ปัญญา พระพุทธเจ้าสอนเรื่องภาวนามยปัญญาคือวิปัสสนา สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน

พระพุทธเจ้าสอนให้ฉลาด สอนให้มีปัญญา

แต่เวลาจิตมันเริ่มทำความสงบของใจเข้ามา มันจะรู้จะเห็นของมันไง

นี่ไง จะเข้าแล้ว

เวลาจิตสงบแล้วจะไปรู้ไปเห็นสิ่งใดขึ้นมาเนี่ยวาทสนาของคน แต่คนเวลาจิตสงบแล้วถ้ามันไม่รู้สิ่งใดเลย สงบเฉยๆ ก็ได้ แต่ส่วนใหญ่แล้ว แม้แต่สมาธิ ทำความสงบของใจนี้ วุฒิภาวะ จิตของแต่ละบุคคล ก็ไม่มีอำนาจวาสนาเข้าสู่สัมมาสมาธิได้ เข้าได้แต่อารมณ์ความรู้สึก

อารมณ์ๆ อารมณ์ไม่ใช่สมาธิ อารมณ์ สิ่งที่เกิดขึ้นจากจิตไม่ใช่จิต สิ่งที่เกิดจากจิต ความรู้สึกนึกคิดเกิดจากจิต แล้วไม่ใช่จิต ถ้าความรู้สึกนึกคิดเป็นจิต เวลาความรู้สึกนึกคิดนี้หายไป มันต้องตายสิ เพราะมันเป็นจิต

แต่ความรู้สึกนึกคิดเกิดดับๆ มันไม่ใช่จิต แล้วอารมณ์ความรู้สึกก็คือความนึกคิด แล้วอาศัยอารมณ์อย่างนั้นนะ มันก็ไม่เข้าสู่จิตไง ถ้าเข้าสู่จิต สัมมาสมาธิ ถ้าเข้าสู่สัมมาสมาธิ พอจะเข้าสมาธิ ตัวมันเป็นเสียเอง มันชัดเจนของมัน พอตัวมันเป็นเสียเอง ถ้ามันมีอำนาจวาสนา มันจะไปรู้ไปเห็นไง

นี่ไง ที่ว่าแล้ว จะเข้าคำถามไง

ผมทำถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนาหรือไม่ ขณะที่ผมทำตาม ผมจะเล่าสภาวะธรรมเป็นคำถาม

๑. ขณะเดินจงกรมเห็นกายที่เป็นธาตุ ๔ ที่แตกสลาย แล้วจิตอุทานขึ้นมา นี่ไม่ใช่ตัวเรา จึงสลดสังเวชน้ำตาไหล

ถ้าเป็นสมถกรรมฐาน เวลาจิตสงบแล้ว เห็นไหม ขณะที่เดินจงกรม ถ้ามันเห็นธาตุ ๔ เห็นธาตุ เห็นอย่างไร ถ้ามันฝึกหัด สมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน เวลาเห็นกาย เห็น เวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง

คำว่า “ตามความเป็นจริง” นะ

เห็นจิต เห็นธรรมโดยอุปาทาน เห็นจิต เห็นธาตุ ๔ เห็นธาตุ ๔ โดยสติสัมปชัญญะ หรือไม่

ที่มันรู้มันเห็นไง เวลามันรู้มันเห็น เวลาธรรมมันเกิด เวลาธรรมมันเกิด คำว่า “ธรรมมันเกิด” มันเกิดเหมือนนิमित เวลาธรรมเกิด เวลาธรรมเกิดมันเกิดสภาวะธรรมขึ้นมา เวลาเกิด สภาวะธรรมขึ้นมามันจะเห็นของมันโดยมีคำตอบในหัวใจของตน แล้วเวลาเห็นแล้วมันก็เป็น อย่างนี้แหละ น้ำตาน้ำตาไหล

แต่ถ้ามันเป็นอริยสังขละ การประพฤติปฏิบัติมีอย่างหยาบ มีอย่างกลาง มีอย่างละเอียด ยังมีอย่างละเอียดสุดอีกนะ กิเลสมันเป็นชั้นๆ นะ กิเลส เวลาความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่เวลาจะถอดจะถอน ถ้าถอดถอนความโลภ ความโกรธ ความหลง มันถอนกามราคะนะ

แต่ถ้ามันเริ่มต้นบุคคลคู่ที่ ๑ มันแค่เห็นถูกเห็นผิดเท่านั้นแหละ เห็นถูกเห็นผิด สักกายทิฐิ เห็นร่างกายนี้เป็นของเราไง เห็นสรรพสิ่งนี้เป็นยึดมันถือมันไง ถ้ามันเห็นถูกต้อง ตามความเป็นจริงนะ มันก็บอกว่ามึงบ้า มึงบ้า มึงบ้าไป

เพราะมันเป็นข้อเท็จจริงในตัวของมันโดยธรรมชาติของมัน แต่อาศัยที่เรามีชีวิต แล้วชีวิตนี้มันเป็นสมมุติบัญญัติที่เกี่ยวคู่กัน แต่เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะ มาแยกมันออกจากกัน แยกออกความเห็นผิด สักกายทิฐิ ความเห็นผิดในกาย

ถ้ามันเห็นถูกละ

นี่ไง ชั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น ๕ ใจ กายก็ไม่ใช่เรา เราก็กไม่ใช่กายใจ

ไฉนก็เหมือนกัน เวลาเราพิจารณาของเราไปเง เห็นธาตุ ๔ แตกสลาย แล้วจิตอุทานขึ้น
นี่ไม่ใช่ตัวเรา จึงรู้สึกสลดสังเวช น้ำตาไหล

ธรรมเกิดก็ได้ เวลาธรรมเกิด ธรรมเกิดคือเราไม่ได้บริหารจัดการ

ถ้าเป็นอริยสัจนะ เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแล้วปฏิบัติเล่า เวลามันลุ่มลึกคลุกคลาน สิ่ง
ใดเกิดขึ้นนั้นเป็นบุญเป็นกุศลของตน ตนประพฤติปฏิบัติแล้วรู้เห็นตามความเป็นจริง แต่ก็
วาสนาเท่านั้นแหละ

แต่ถ้าคนที่มัวอำนาจวาสนานะ เวลาเกิดสภาวะอะไรต่างๆ ขึ้นมา มันเป็นอดีตไปแล้ว
ต่อไปนี้เราพยายามจะทำความเข้าใจของเราเข้ามา ถ้าจิตเป็นสัมมาสมาธิ เราควบคุมสมาธิ
ของเราได้ ถ้าน้อมไปสู่สติปัฏฐาน ๔ ถ้ามั่นเห็นกาย

เห็นกาย เราก็ใช้สติปัญญาพิจารณาไป ถ้ามั่นพิจารณาได้ นั่นก็คือกำลังมันมี แล้ว
สติปัญญามันก้าวเดินไปได้ ถ้าพิจารณาแล้วมันไม่ไป มันต้องมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งบกพร่อง แล้วอะไร
ล่ะ

ครูบาอาจารย์เราท่านให้กลับมาพิจารณาว่ามันขาดอะไร สติ สมาธิ ปัญญา สิ่งใดแก
อ่อนต่างกัน มันเข้ากันได้หรือไม่ได้ แล้วถ้าไม่ได้ ก็ต้องมาฟื้นฟูใหม่ นี่เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่าน
ปฏิบัติท่านละเอียดดอย่างนี้ ท่านคอยตรวจสอบตลอดเวลาว่า การปฏิบัตินี้ สิ่งใดขาดตก
บกพร่อง สิ่งใดล้นเกิน

เพราะอะไร

อรรถกถาญาณุโยค เพราะมันหนักหน่วงไปทางใดทางหนึ่ง แล้วฝึกหัดบ่อยครั้งเข้าๆ กรณี
อย่างนี้ ถ้ามั่นทำแล้วมันทำได้ก็คือได้ ถ้าทำไม่ได้ก็กลับมาทำความเข้าใจก่อน กลับมา
พื้นฐานสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งคือใจของเรา สมถกรรมฐานคือสมาธิ สมาธิคือหัวใจของเรา
แล้วน้อมไปพิจารณาของเราใหม่ แยกแยะของเราใหม่ ลุ่มลึกคลุกคลานซ้ำแล้วซ้ำเล่า นี่เขา
เรียกว่าชั่วคราวๆ ตถาคตปหาน ความเป็นไปโดยชั่วคราว ถ้ามีการบริหารจัดการ

ถ้าไม่มีการบริหารจัดการ ก็ธรรมเกิด สัมพล่น มันเป็นอย่าง มันเป็นอย่างโดยกำลังของมัน
แต่ไม่มีใครบริหารจัดการ สติสมบูรณ์ใหม่ มันชัดเจนใหม่ ถ้ามั่นไม่ชัดเจน เห็นใหม่

นี่พูดถึงว่า เวลาปฏิบัติถูกต้องตามพระพุทธเจ้า ถูกต้องตามพระพุทธเจ้าคือถูกต้องตาม
พุทธะ ถูกต้องตามหัวใจที่ประพฤติปฏิบัติโดยสติสัมปชัญญะสมบูรณ์แบบ นี้ข้อที่ ๑.

๒. ต่อมาอีกวันหนึ่ง เกิดจิตเข้าไปเห็นว่าทุกอย่างเป็นทุกข์ ทุกข์น้อย ทุกข์มาก ไม่เห็นมี
ความสุขตรงไหนเลย เช่น เวทนาเกิดแล้วก็เจ็บปวด จิตไปเห็นเวทนาเกิดตั้งแต่ต้นจนจบจาก
การนั่งสมาธิ เห็นเกิดดับ เดี่ยวคิด เดี่ยวสงบ เดี่ยวตั้งมั่น เดี่ยวฟุ้งซ่าน เดี่ยวเจ็บปวด เดี่ยวเกิด
ปิติ วนอยู่อย่างนี้

มันเกิดสิ่งใด เกิดแล้ว เราพิจารณาแล้ว ให้เป็นวงรอบของมัน แล้วถ้าพิจารณาก็
พิจารณาอย่างนั้น เวลาออกจากการพิจารณา เราก็มาอยู่ที่ความสงบ แล้วถ้ามาอยู่กับความ
สงบแล้ว ความสงบมันมีกำลังพอ เราก็กลับไปพิจารณาอย่างที่ทำตามข้อเท็จจริง

ให้ทำได้ตามความเป็นจริงนะ ไม่ใช่ล้มหลอน คือฟลุคนะ คือเป็นเอง เป็นเองมันไม่มี มัน
เริ่มต้นจากเราฝึกหัด เรามีการกระทำของเรา จนมีความชำนาญ มันรวดเร็วของมัน เราก็บริหาร
จัดการของมัน

หลวงตาพระมหาบัวท่านสอน เวลาท่านเทศน์ถึงธรรมจักร ท่านบอกปัญญามันจะเร็ว
มาก ความคิดที่เร็วมาก แต่พอเราบริหารจัดการ เราควบคุมได้ ก็เร็วมากนี่แหละ แต่มันเป็น
มรรค มันมีสติ มีการบริหารจัดการ มีการควบคุม

แล้วใครเป็นคนทำ ใครเป็นคนทำ

ก็จิตดวงนั้นเป็นคนทำ ปัจจัตตัง สันทิฏฐิโกเฬว แก่จิตเฬว แก่ตัวตนเฬว แก่ตัวตนก็เอาตัวตน
นั้นแหละแก่ตัวมันเอง

แล้วแก้อย่างไรละ

ปัญญาในพระพุทธศาสนาคือภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา จะอธิบาย
จะศึกษาค้นคว้าขนาดไหน นั่นสุดมยปัญญา คือการศึกษาค้นคว้า จินตนาการก็เป็นจินตมย
ปัญญา แก่ก็เลสไม่ได้ เวลาเกิดภาวนามยปัญญามันมหัศจรรย์ของมัน

ฉะนั้น คำว่า “มหัศจรรย์ของมัน” เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติเป็น วามรรคมันเคลื่อน มันหมุนของมันตัวๆ มันหมุนอย่างไร

ไอ้พวกเราก็นึกว่าเป็นวงล้อ เป็นเครื่องยนต์ที่มันหมุนตัวๆ ก็รอบก็ได้ ก็หมุนก็พันรอบก็ได้ นั่นมันเป็นเครื่องจักร

แต่เวลาถ้าปัญญามันเป็น มันสะท้อน มันจะปั่นหัวกิเลส ธรรมจักรมันจะปั่นหัวกิเลส กองทัพธรรม กองทัพกิเลส ที่มันเข้าประหัดประหารกันในหัวใจ นักปฏิบัติท่านนั้นรู้ แล้วมันต้องเป็นอย่างนี้มันถึงจะเป็นการปฏิบัติตามความเป็นจริงในแนวทางพระพุทธเจ้าไง

เพราะคำถามมันยกขึ้นสู่พระพุทธเจ้าเลย

ผมทำถูกต้องตามแนวทางของพระพุทธเจ้าหรือเปล่าครับ

ถูก แต่มีหยาบ มีกลาง มีละเอียด และละเอียดสุด เวลาละเอียดขึ้นไปแล้วมันต้องละเอียดรอบคอบ แล้วเราต้องเป็นคนบริหารจัดการ เพราะถ้าสมมุติเจตปหาน ขณะจิต นิโรธนะ อีก ๗ ชาติ รู้ได้อย่างไร

พระโสดาบันไม่รู้จักตัวตนของตัวเองหรือ เราเกิดเป็นคน เรายังรู้เลยเราเป็นคน เราเป็นผู้หญิง เป็นผู้ชาย เรายังรู้ว่าเราเป็นผู้หญิง เป็นผู้ชาย เราเป็นโสดาบันนี่เราไม่รู้หรือ เป็นไปได้ อย่างไรก็ตามว่าตัวเองไม่รู้จักโสดาบันแล้วเป็นโสดาบัน มันเป็นไปได้อย่างไร

ถ้าเป็นโสดาบันมันก็ต้องเป็นจากตัวของมันเอง ปัจจัยตั้ง สันติปฏิริโก อีก ๗ ชาติเท่านั้นนะ

แล้ว ๗ ชาติอย่างไร ตำรามันบอกไว้ชัดๆ แล้วถ้ามันขัดมันแย้งมันจะเป็นธรรมได้อย่างไร ถ้ามันเป็นความจริงใจ

นี่พูดถึง ตามแนวทางพระพุทธเจ้าหรือไม่

ใช่ แต่มีหยาบ มีกลาง มีละเอียด แล้วเราก็ต้องฝึกหัดของเราไป ฝึกหัดของเราละ มันเป็นวาสนาไง วาสนา ถ้าคนทำได้นะ ถ้ามันเจริญงอกงามต่อไปมันก็รักษาได้ ถ้าคนทำไม่ได้เดี๋ยวเสื่อมหมด

ปฏิบัติไป ปฏิบัติไปแล้วนะ เพราะการปฏิบัติ คนปฏิบัติจะรู้ว่ามันทุกข์มันยากขนาดไหน มันลงทูลลงแรงขนาดไหน แต่เพราะเรามีศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนา เรามีศรัทธาความเชื่อในมรรคในผล เราถึงพยายามกระทำของเรา เพราะมันเป็นสมบัติของเราจริงๆ

ของในโลกนี้มันเป็นสมมุติ มันเป็นสมบัติสาธารณะ มันเป็นสมบัติของโลก ไม่ใช่ของใครเลย เพราะคนตายไปแล้ว ตายไปแล้วจิตวิญญาณ แต่บุญและบาปติดจิตดวงนี้ไป พันธุกรรมของจิตๆ พระโพธิสัตว์ๆ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย

เราเป็นปุถุชนคนหนา เราก็มาสร้างสมบุญญาธิการของเรา ถ้าไม่ได้มรรคได้ผล ก็สร้างให้จิตนี้เข้มแข็ง สร้างให้มันมีวาสนา พันธุกรรมของมันให้ยอดเยี่ยม แล้วไปข้างหน้าถ้ามันมีบุญกุศลไปเกิด แล้วให้มันประพาศปฏิบัติถึงที่สุดแห่งทุกข์ เอวัง